

Een reisbureau in Sint-Petersburg

*Met alle soorten van genoeg draag ik dit boek op
aan degenen die het ook mogelijk hebben gemaakt:
alle reizigers van Czarina die ik de afgelopen decennia
heb mogen begeleiden in Sint-Petersburg
en (soms) ver daarbuiten....*

Bas van der Plas

Een reisbureau
in Sint Petersburg
(Requiem voor Czarina)

NARVA – ST. PETERSBURG 2020

Titel: 'Een reisbureau in Sint-Petersburg'

(Requiem voor Czarina)

© 2020 Bas van der Plas/INSUDOK

Alle rechten voorbehouden - All rights reserved

Foto en ontwerp omslag: Bas van der Plas (foto: De bibliotheek van tsaar Nicolaas II in het voormalige Winterpaleis, nu Hermitage). Alle foto's in dit boek zijn van de auteur

Uitgegeven door: INSUDOK, Narva – St. Petersburg

email insudok@gmail.com

ISBN: 978 90 765 3903 4

NUR: 500

www.bestelmijnboek.nl

INHOUD

Inleiding	7
1. Welkom in Rusland of... avonturen in Absurdistan	11
2. Duizend en één scenario's	21
3. Cheffin in een bontjas	33
4. Het zwartste hoofdstuk	41
5. Monumentje in de metro	53
6. Wil de echte Peter opstaan...	67
7. Leven van toerisme	79
8. Het goud van de Romanovs	85
9. De constructie van de eeuw	99
10. Atoomenergie en kernwapens	107
11. Wie werkt voor een ander...	119
12. Alcoholische versnaperingen	127
13. Het vlees van Chroesjtsjov	137
14. Een sterfgeval	145
15. Inkopen doen	153
16. De Russische maffia	161
17. 'Nationalisatie van de maffia'	171
18. De wieg van Igor	185
19. Kronstadt	193

20. De nieuwe moraal	203
21. ‘Corruptie moet worden uitgebannen’	213
22. Een jaar met problemen	223
23. Bakoenin en Kropotkin in Sint-Petersburg	233
24. Naar het noorden	239
25. De Verlosser op het Bloed	251
26. De tsarenloge	257
27. Weggezet door een chique reisorganisatie	269
28. Een vliegtuigkaping	277
29. Verkeersperikelen	285
30. Het doek valt	293

INLEIDING

“Meneer Bas, u woont nu al zo lang hier, u spreekt Russisch en ook Nederlands. Maar als u ‘s nachts gaat slapen, droomt u dan in het Russisch of in het Nederlands?”

Henk en Margreet zijn met hun twee kinderen, Robert van 12 en Margriet van 8, een week bij mij te gast in Sint-Petersburg. Echtparen met jonge kinderen komen niet al te veel als toeristen naar deze stad die vooral een wat ouder publiek trekt. Maar ook voor deze kinderen is er genoeg te zien en te beleven. Op een mooie middag zitten we in de Zomertuin en Henk stelt voor dat de kinderen mij een aantal vragen mogen stellen over dingen die zij interessant vinden. En zo kreeg ik van de achtjarige Margriet bovenstaande vraag. Ik moest haar het antwoord schuldig blijven.

In de loop van de jaren dat ik mijn eigen reisbureau Czarina leidde in Sint-Petersburg, later het Servicecentrum Czarina genaamd, heb ik vele honderden van mijn gasten rondgeleid in Sint-Petersburg en omgeving, ben met ze mee geweest naar Novgorod, naar Moskou, in een enkel geval zelfs helemaal naar het Noorden en Zuiden van Rusland en steeds was ik weer getroffen door de soms verrassende vragen die mij gesteld werden. In een aantal gevallen wist ik zelf het antwoord ook niet direct, maar dankzij een uitstekende bibliotheek en een internetverbinding kon ik meestal in de loop van het verblijf van mijn gasten ze van een gepast antwoord voorzien.

Maar omgekeerd waardeer ik ook de wisselwerking die ik met mijn gasten had. Vanuit mijn Amsterdamse achtergrond kende ik op vogelgebied de legendarische sijzen en drijfsijzen en mijn oma had jarenlang een pietje... Maar als we in het park in Peterhof wandelen en

Anneke zegt “*kijk eens hoeveel kwikstaartjes hier zijn*”, kan ik bij volgende gasten met enige trots die opmerking letterlijk herhalen, omdat ik inmiddels ook weet wat kwikstaartjes zijn.

Veel heb ik ook geleerd van de Russische gidsen waar ik jarenlang mee gewerkt heb. Ook van hen heb ik veel opgestoken, kennis die ik zelf weer kon doorgeven aan mijn gasten. Zo heeft Anna Vyborova me veel bijgebracht over de collecties in de Hermitage, waar we zelfs een paar jaar binnen konden komen via de ingang voor de directie, zodat we niet in de lange rijen toeristen onze beurt om toegelaten te worden hoefden af te wachten. En een schat aan informatie heb ik ook gekregen van Ella Michajlova en Maria Malakhova, het was steeds een genoegen om met hen samen een groep te begeleiden en persoonlijk contact mee te hebben.

Dit boek is een compilatie van vragen en antwoorden, van belevenissen en ervaringen, soms eenvoudig, regelmatig ook meer ingewikkeld. En de antwoorden op sommige vragen zijn tevens een toevoeging aan de wat minder bekende geschiedenis van Rusland en de Sovjet-Unie. Sommige van mijn gasten, die ik rondleidde in de Hermitage, herinneren zich misschien de woorden die ik sprak in de prachtige bibliotheek van tsaar Nicolaas II: “Hier zou ik nog wel eens een boek willen schrijven.” Het schrijven van dat boek is daar op die plek er niet van gekomen, maar op de voorkant van dit boek prijkt wel de foto van die bibliotheek!

Interessant waren de meeste contacten met mijn gasten die ik in Sint-Petersburg mocht begroeten. En ik was altijd benieuwd waar hun belangstelling naar uitging en uiteraard naar de vragen die ze stelden. Wat mij ook opviel is dat ik jaren geleden nog veel vragen kreeg op verzamelgebied. “Waar kan ik postzegels kopen, is er ook ergens een muntenwinkel, waarom hebben ze hier geen suikerzakjes, is er een

café waar ze bierviltjes hebben?”), zijn zo maar een paar van de meer algemene vragen die mij gesteld werden. Met sommige van mijn gasten ging ik naar het prachtige gebouw van Postkantoor nummer 1 uit het einde van de 18e eeuw om postzegels te kopen die niet enkel op de prentbriefkaarten werden geplakt, maar zorgvuldig in de portefeuille werden opgeborgen om straks thuis aan een verzameling te worden toegevoegd. Munten werden aangeschaft in de speciale winkel binnen de Peter- en Paulvesting, vlakbij de oude Munt, waar vroeger muntgeld geslagen werd en nu alleen nog gelegenheidsmunten. Suikerzakjes en bierviltjes waren slechts uit een beperkt aantal horecagelegenheden mee te nemen.

Maar naarmate de jaren verstreken kreeg ik de indruk dat het verzamelen in Nederland een zeldzame bezigheid aan het worden was gezien de afnemende vraag om postzegels, munten, suikerzakjes of bierviltjes. Een uitzondering was Willem-Jan, die mij meteen al na aankomst op het vliegveld op weg naar het door hem geboekte hotel vertelde dat hij schaakstukken verzamelde en wilde weten waar die te koop waren. De volgende dag, tijdens de door hem geboekte stadswandeling, bracht ik hem naar de Chigorin schaakclub in de Bolsjaja Konjoesjennaja oelitsa (Grote Paardenstalstraat). Die avond belde hij me op om te vertellen dat hij een paar door hem geboekte excursies wilde afzeggen, zonder financiële consequenties mijnerzijds, omdat hij meer tijd bij de schaakclub nodig had. Toen ik hem op de dag van vertrek naar het vliegveld bracht had hij, behalve de bagage waarmee hij was aangekomen, een enorme - en loodzware - tas bij zich met alleen maar schaakliteratuur, boeken en tijdschriften.

Een paar jaar later ontmoette ik Astrid en haar man Joop. We volgden het gebruikelijke excursieprogramma: stadswandeling, Hermitage, Catharinapaleis en -park, tot Astrid vertelde dat ze theepotjes

verzamelde. Ik stelde voor om dan het Museum van de Keizerlijke Porseleinfabriek te bezoeken in het zuidoosten van de stad. Dat bleek een groot succes en in de museumwinkel schafte ze twee theepotjes aan voor een prijs die mij deed duizelen. Zij was er blij mee, net als met de, een stuk goedkopere, theepotjes die ze later nog kocht toen ik haar naar de porseleinafdeling aan de achterzijde van het warenhuis Gostiny Dvor aan de Nevsky Prospekt bracht.

Dat waren vragen waarvan ik met de antwoorden mijn gasten meteen blij kon maken. Maar veel andere vragen leidden weer tot nieuwe vragen, vooral als mensen een bijzondere interesse in geschiedenis hadden of een bepaalde politieke achtergrond. Zo kon het af en toe gebeuren dat we in diepgaande politieke discussies terechtkwamen, zoals ik die bijvoorbeeld had met een journaliste van De Volkskrant die met haar man bij mij te gast was. Op de dag van afscheid dankte ze mij voor ‘de politieke scholing’ en stuurde mij later als souvenir het boek *‘Het land is moe’* van Tony Judt.

Juist door de enorme variatie aan vragen die mijn gasten stelden was ieder nieuw bezoek weer even interessant en nu ik een punt heb gezet achter Czarina presenteer ik in dit boek een selectie uit de vragen met de antwoorden, aangevuld met een aantal belevenissen en ervaringen als reisleader. Uiteraard in de hoop dat dit voor de lezer(es) ook interessant genoeg is, maar wie hierna nog vragen heeft kan altijd bij mij terecht, met of zonder discussie! (Zie mail en telefoonnummer achterin dit boek).

Bas van der Plas

Narva, augustus 2020

1 | WELKOM IN RUSLAND OF...

AVONTUREN IN ABSURDISTAN

Stel je voor dat George Orwell samen met Franz Kafka een project heeft opgezet dat de mens van de toekomst moet verbeelden... het enige resultaat daarvan kan een misgeboorte zijn die luistert naar de naam Russische ambtenaar. Dat idee komt bij me op na een aantal maanden bezoeken afleggen in de kantoren van de Russische bureaucratie om een permanente verblijfsvergunning te krijgen voor de Russische Federatie, of misschien kom ik zelfs wel in aanmerking voor een Russisch paspoort. Volgens de op 25 juli 2002 van kracht geworden, en nog door Poetin zelf ondertekende wet *Over de rechtspositie van buitenlandse burgers in de Russische Federatie* voldoe ik aan alle voorwaarden en zou het niet moeilijk moeten zijn om een permanente verblijfsvergunning te krijgen, waarna ook een Russisch paspoort in het vooruitzicht wordt gesteld. Enkele pogingen tot bezoeken aan ambtenaren later kom je wel op andere gedachten!

Ik begin in augustus 2002 informatie te vragen over de voorwaarden waaraan ik moet voldoen voor zo'n verblijfsvergunning. Dat gebeurt in het kantoor van de Immigratiedienst van het Petersburgse Vyborg-district, het administratieve deel van de stad waar ik woonachtig ben. Wanneer je na anderhalf uur wachten aan de beurt bent krijg je een lijst gedictieerd van de benodigde documenten. De lijst is lang en ingewikkeld en om straks beslagen ten ijs te komen ga ik ook nog informeren bij een juridische firma die gespecialiseerd is in migratievraagstukken. Daar kom ik het eerste obstakel tegen. Ik verblijf al jaren in Rusland op basis van een zakenvisum, door mij op de zwarte markt aangeschaft voor 300 euro, maar volgens de juristen kan ik alleen de procedure voor een permanente verblijfsvergunning beginnen op basis van een privé visum.

Een privé uitnodiging wordt voor mij aangevraagd, uiteraard voor een passende, wat wil zeggen niet geringe, beloning en daarmee vertrek ik naar Nederland om een privé visum aan te vragen bij het Russisch consulaat in Den Haag. Na twee weken ben ik weer terug in Sint-Petersburg. Daar moet ik dan zorgen voor de overige benodigde documenten en, om er zeker van te zijn dat ik over alle documenten beschik die vereist zijn, ga ik met alle papieren naar het kantoor van de Immigratiedienst. Daar is een enorme rij wachtenden zodat ik die dag niet aan de beurt kom. Er is maar tweemaal per week gelegenheid om een verblijfsvergunning aan te vragen, twee uur op maandagmiddag en nog eens twee uur op vrijdagochtend. Iedere keer zijn er minimaal dertig wachtenden, terwijl er per spreekuur slechts tien aanvragen kunnen worden behandeld. Per aanvraag is men wel een kwartier bezig. Dus na drie bezoeken en telkens uren wachten heb ik mijn aanvraag nog steeds niet kunnen indienen.

Dan wend ik mij maar ten einde raad tot een van de vele bureaus in Sint-Petersburg die reclame maken met verblijfsvergunningen, werkvergunningen en andere diensten. De lange wachttijden en korte werktijden bij de Immigratiedienst hebben voor deze bureaus de ruimte gecreëerd om er flink van te profiteren. Tegen betaling van 12.000 roebel (ongeveer 340 euro) worden mijn papieren bekeken en verteld wat ik nog meer nodig heb. Volgens het bureau kan ik dan alles zonder problemen bij de Immigratiedienst gaan inleveren, zij zullen ervoor zorgen dat ik snel aan de beurt kom...

Van de voor de aanvraag benodigde papieren heb ik al een dikke map vol, maar de bureaucraten zijn nooit helemaal tevreden, dat weten we al sinds de geschriften van Nikolaj Gogol, dus doet u nog maar een papier, haalt u nog maar een document, zorgt u maar voor nog een stempel. Deels kan dat via het Nederlands consulaat, maar voor een

ander deel moet je toch echt persoonlijk in Nederland zijn. De jurist die ik eerder had geraadpleegd adviseerde mij ook om me te laten registreren bij het Nederlands consulaat, zodat ik ook van hun diensten gebruik zou kunnen maken.

En zo wilde ik mij bij het Nederlands consulaat in Sint-Petersburg (in een van de mooiste panden aan het riviertje de Moika... waar halen ze het geld vandaan, denk je dan, met in je achterhoofd het bezuinigingsbeleid van de opeenvolgende Nederlandse regeringen) laten inschrijven als Nederlands staatsburger (dat klinkt wel mooi toch?) woonachtig in Sint-Petersburg (dat klinkt nog mooier toch?) maar de Engels sprekende juffrouw achter het loket (waarom spreken ze geen Nederlands op het *Nederlands* consulaat?) zei mij dat dit alleen mogelijk was via e-mail. Ik wist even niet meer dat Nederland zo'n modern land is, maar ik vroeg de juffrouw dus in het Russisch (waarom zou ik hier de taal van de MacDonaldisering van de wereld moeten bezigen?) om het e-mail adres voor mij op te schrijven. Dat deed ze: pet.buza@nl. Ik stuurde naar dat adres een keurige aankondiging dat de ondergetekende Nederlands staatsburger al vele jaren woonachtig is in Sint-Petersburg en of men daar maar even aantekening van wilde maken. Toen ik de volgende dag in mijn postbus zocht naar een van trompetgeschal voorziene welkomstgroet van de consul zelf (*himself* zou het meisje achter het loket gezegd hebben) bleek mijn mail als onbestelbaar te zijn teruggekomen. Na enig zoeken op Internet vond ik het correcte mailadres van het Nederlands consulaat: pet@buza.nl. Op Russische scholen kan je tegenwoordig wel Engels leren, maar de plaatsing van een apenstaartje is alweer hogere wiskunde!

Intussen had ik eindelijk genoeg moed verzameld om naar de Botkin-polikliniek te gaan voor een medisch onderzoek, ook al een vereiste in verband met mijn verblijfsvergunning. Dat is iets waar ik altijd een

beetje tegenop zie, ik hou nou eenmaal niet van gefrunkik aan mijn lijf. Maar wat moet dat moet. Ik had mij voorgenomen om eerst eens te gaan informeren wat de procedure precies inhoudt, welke onderzoeken ik zou moeten ondergaan. Maar nee, ik kon mij meteen laten registreren en voordat er ook maar één medisch oog op mij gevallen was aan de kassa betalen. 3475 roebel, oftewel omgerekend 96 euro. Er zijn leukere plekken te bedenken waar je voor 96 euro aan je lijf kan laten frunkiken, maar dat levert nog geen medisch rapport op, dus vooruit maar.

Van de afdeling registratie had ik een lijstje meegekregen met alle afdelingen die ik met een bezoek mocht vereren. Eerst bloed aftappen, dat ging feilloos. Alleen liep de administratieve procedure enige vertraging op omdat mijn paspoort als voornaam ‘Bastiaan’ vermeldt, maar op mijn visum staat ‘Bastian’. Uiteindelijk werden de assistente en ik het erover eens dat het toch om één en dezelfde persoon gaat en toen ik in vloeiend Russisch vertelde dat ik die tweede A echt niet op 5 december van chocolade wilde hebben (meteen een college Nederlandse folklore gegeven) was het ijs gebroken en kreeg ik ook nog complimenten voor mijn taalbeheersing en een frivole glimlach.

De volgende tussenlanding werd gemaakt bij de dermatologe. Jas uit, overhemd ook en voor het oog van de specialiste de broek en onderbroek tot de enkels laten zakken, omdraaien, mooi, ophijzen maar weer. Alles weer aan en dat leverde toch weer twee keurige stempeltjes en een paraaf op. Blijkbaar is er dermatologisch niets op mij aan te merken.

Vervolgens naar de afdeling röntgenologie. Daar stond een hele groep Centraalaziatische mannen, in Rusland ‘zwarten’ genaamd en toen de dienstdoende assistente de wachtkamer binnenkwam wees ze mij aan als zijnde aan de beurt, hoewel ik zo ongeveer als laatste het lokaal

had betreden. Hier ook weer jas en overhemd uit, kettinkje even in de mond houden en in het röntgenapparaat gaan staan. Borst vooruit, kin in een speciaal daarvoor bestemde uitsparing (kinnenbakje?), even adem inhouden en klaar is uw foto. Vijf minuten wachten en dat leverde een prachtige fotokopie op van wat een Rorschach vlekentest leek, hoewel een psychologisch onderzoek (nog?) niet tot de toelatingsprocedure behoort.

Het laatste bezoek was de afdeling narcologie. Daar nog een aanvullende som betaald en daarvoor kreeg ik een tweetal plastic potjes, met een rood en een wit deksel. Of ik ze beide maar even vol wilde plussen... Dat was makkelijker gezegd dan gedaan, daar stond ik met in iedere hand een potje, voor mij het toilet, het witte dekseltje rolde er per ongeluk achter, net op het moment dat de eerste druppels zich een weg naar buiten baanden, halverwege van potje wisselen en ook weer klaar. Ik kan mij zo gaan melden voor een circusoptreden, want het leek wel een acrobatennummer. Beide potjes in een plastic bak geplaatst en toen had ik mijn lijstje afgewerkt. Vol trots naar de afdeling registratie waar mij wederom met frivole glimlach werd gezegd dat ik woensdag na drie uur de resultaten van het onderzoek kan halen om die vervolgens in te gaan leveren bij de Migratiedienst. Dan zal blijken of ik een enkele reis Amsterdam moet aanschaffen of verder kan in de verblijfsvergunningsprocedure.

In september naar de Immigratiedienst, een map met in te leveren papieren onder de arm. Ik ben inderdaad snel aan de beurt, waarbij het mij een raadsel is hoe het bureau dat voor elkaar heeft gekregen, en ik schuif de stapel papieren naar de ambtenares, die mij verder geen blik waardig gunt. Aandachtig worden alle papieren bekeken, met een potloodje maakt ze wat aantekeningen en na een kwartier angstvallige stilte, slechts doorbroken door het geritsel met de papieren en de onge-

duldige geluiden van de wachtenden achter mij, wordt de hele stapel naar mij terug geschoven met de mededeling dat de aanvraag niet in behandeling kan worden genomen. En waarom dan niet? Kijkt u zelf maar: op de Russische huwelijksakte staat u vermeld als Bastian, met één A, maar in de vertaling van uw paspoort staat Bastiaan met twee A's... En dat is toch echt heel iemand anders, althans volgens de ambtenares van de Immigratiedienst... Volkomen uit het veld geslagen, om niet te zeggen knockout, verlaat ik het kantoor en begeef mij met de tram huiswaarts.

De volgende dag gaat Irina naar de ZAGS, de burgerlijke stand, om te horen wat er gedaan kan worden nu de Immigratiedienst na zoveel jaar huwelijk een fout in de huwelijksakte heeft ontdekt. *“O nee, dat kunnen we niet zomaar veranderen, mevrouw...”*. Geadviseerd wordt een linguïstische expertise te laten doen over de vertaling van Nederlandse namen in het Russisch. Op basis daarvan zou eventueel een gewijzigde duplicaat huwelijksakte kunnen worden verstrekt. We komen terecht bij bureau Eurasia, waar Vladimir Blondin, als linguïst verbonden aan de Universiteit van Sint-Petersburg, de scepter zwaait. Er wordt tegen betaling van ruim 100 euro een rapport van drie A4tjes gemaakt, waaruit blijkt dat Bastiaan in het Russisch wordt vertaald als Bastian! De huwelijksakte blijkt dus correct. Maar dan is de vertaling van het paspoort niet in orde. Een nieuwe vertaling wordt besteld, die, evenals alle vorige vertalingen, moet worden geparafeerd door een notaris, kosten 40 euro.

In oktober met de nieuwe documenten en de rest van de stapel maar weer eens naar de Immigratiedienst. Anderhalf uur wachten en dan mag de stapel weer doorgeschoven worden naar dezelfde ambtenares, die Zaripova blijkt te heten (volgens Irina geen Russische, maar een Tataarse naam). Het ritueel van nauwgezette controle herhaalt zich en

na een kwartier schuift Zaripova de stapel weer terug. *“In het paspoort staat de naam van der Plas met een kleine letter v, maar op alle andere documenten met een hoofdletter. Dat klopt niet.”* Ik protesteer, Irina protesteert, maar Zaripova is onverbiddelijk. Ik vraag of zij iets van Nederlandse namen begrijpt. Geen antwoord. *“Als u het niet met dit besluit eens bent kunt u voor consultatie naar de Centrale Immigratiedienst...”*. Van het Nederlands consulaat heb ik inmiddels ook een brief gekregen met daarin uitleg over de schrijfwijze van Nederlandse familienamen. Er blijken voor Van der Plas vier variaties mogelijk.

Dan maar samen met Irina naar de Centrale Immigratiedienst in de Kapitein Voroninstraat. Een bouwvallige loods tussen nog bouwvalliger huizenblokken in een grauwe wijk van Sint-Petersburg. Er staat al een drom mensen buiten, waarvan enkelen mij al bekend voorkomen van de wachtenden bij de Immigratiedienst van het Vyborg-district. Er worden telkens 5 personen binnengelaten. Wanneer wij na een uur aan de beurt zijn wordt gevraagd wat het probleem is. We doen verslag van het gebeuren bij de Immigratiedienst in ons district en gevraagd wordt de documenten te tonen. Hier is de linguïstische expertise (*“hoeft niet, dat is geen document”*) en hier is nog een brief van het consulaat (die met aandacht gelezen wordt). De ambtenares in kwestie begrijpt het ook allemaal niet zo goed, maar durft toch geen beslissing te nemen. Ze schuift mijn dossier door naar haar cheffin, die met iemand anders in gesprek is en gebaart dat we even moeten wachten. Hier lopen we tegen een van de belangrijkste Russische bureaucratische problemen aan: niemand durft ergens verantwoordelijkheid voor te nemen uit angst van hogerhand weer op de vingers te worden getikt. Dus dan maar niks beslissen, doorschuiven...

De cheffin kan zowaar een beetje glimlachen, bladert door de papieren en zegt dat alles in orde is. De stapel kan worden ingeleverd bij Za-

ripova die de procedure moet starten. Vanuit de Centrale Immigratiedienst wordt er met het districtskantoor gebeld dat mijn documenten in orde zijn! Hoera, maar eerst zien dan geloven...

Gesterkt door de uitspraken van de cheffin van de Centrale Immigratiedienst ga ik een week later weer naar Zaripova en overhandig haar triomfantelijk het pakket documenten. Ze kijkt me niet aan, bladert, streept hier en daar iets aan met haar potloodje, gaat naar een andere ruimte voor consultatie en komt terug met de mededeling dat de papieren niet in orde zijn. *“Maar bij de Centrale heeft men gezegd...”* Zaripova is wederom onverbiddelijk. Nu heeft ze ontdekt dat in de medische verklaring van de Botkin-polikliniek er nog sprake is van Bastiaan met twee A's, evenals in de vertaling van de uit Nederland meegenomen Verklaring van Goed Gedrag. Dat laatste wil ze dan eventueel wel accepteren, maar de medische verklaring moet worden gewijzigd. Ze houdt het origineel in mijn dossier, een kopie blijft in mijn bezit. Ze heeft goed naar de Centrale geluisterd: ze moet nu de procedure starten, maar zegt dat ze in de loop van de komende week een duplicaat van de medische verklaring verwacht die gecorrigeerd is.

Op naar het Secretariaat van de Botkin-polikliniek. Ik overhandig de kopie van de medische verklaring en zeg dat de Immigratiedienst er niet mee akkoord gaat omdat mijn voornaam niet juist is vermeld... Heeft u het origineel? Nee, dat zit al in mijn dossier bij de Immigratiedienst. Tja, op basis van een kopie kunnen we geen correcties aanbrengen... Na lang onderhandelen worden we het erover eens dat ik nogmaals de prijs van een medisch onderzoek betaal (3400 roebel, ongeveer 95 euro) en dat op basis van de nog aanwezige gegevens van het werkelijk ondergane onderzoek een nieuwe verklaring wordt afgegeven met de juiste schrijfwijze.

In de contacten met Zaripova heb ik mij nog tamelijk rustig gehouden, maar die nacht in bed bedenk ik scenario's van in gif gedrenkte documenten en ik zie dat Zaripova af en toe aan haar vinger likt om een blad om te slaan... even later zie ik mij Zaripova na afloop van haar werk opwachten en reik haar een plastic tas met een op scherp staande handgranaat of ik beschiet haar vanuit een geblindeerde auto wanneer ze op de bus staat te wachten...

En dan, de volgende maandag, geef ik Zaripova, ze leeft dus nog, de laatste documenten met de door haar gewenste A's en kleine letters. Ik krijg een bewijsje dat ik een aanvraag voor een permanente verblijfsvergunning in de Russische Federatie heb ingeleverd. De wachttijd bedraagt vijf maanden! Rustig afwachten dus... maar daar heb ik inmiddels genoeg ervaring mee.

**СПРАВКА МЕДИЦИНСКОГО ОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАНИЯ
ИНОСТРАННОГО ГРАЖДАНИНА**

СЕРИЯ **4010** № **60010839 72** от **08.11.2009** г.

(Машиночитаемый штрихкод)

ООО «Единый Медицинский Центр»

(Наименование, адрес организации, проводящей медицинское освидетельствование)
Ф.И.О. **VAN DER PLAS BASTIAAN HENDRICUS KLAAS**
(Для документа, удостоверяющего личность)
Ф.И.О. **ВАН ДЕР ПЛАС БАСТИАН ХЕНДРИКУС КЛААС -**
(На русском языке)
Документ, удостоверяющий личность **паспорт - №NSS1145BB6**
(Вид, серия, номер)
Дата рождения **25.12.1947** Пол ☐ М ☒ Ж
Гражданство **НИДЕРЛАНДЫ**
Прибыл(а) из **НИДЕРЛАНДЫ**
Адрес временной регистрации **Санкт-Петербург, Хошимина ул, д.13, к.1, кв.69**
Адрес фактического проживания **Санкт-Петербург, Хошимина ул, д.13, к.1, кв.69**
Цель прибытия _____
Место работы и телефон _____

№ п/п	Код заболевания по МКБ-10, название заболевания	Результат обследования	Ф.И.О. врача	Печать, подпись
1	*B20-B24	не выявлено	Игнатьева Янина Михайловна	
2	*A15-A19	не выявлено	Игнатьева Янина Михайловна	
3	*A30	не выявлено	Езюнова Анна Львовна	
4	*A50-A53.9, A55, A57	не выявлено	Езюнова Анна Львовна	
5	*F11.2 - F16.2	не выявлено	Магомедарсулова Таря Сайпуловна	

* ПЕРЕМЕНА, УТВЕРЖДЕННАЯ ПОСТАНОВЛЕНИЕМ ПРАВИТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ N 799 от 01.11.2002 г. N 188 от 02.04.2003 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

По результатам проведенного медицинского освидетельствования установлено, что обстоятельство, препятствующее выдаче (продлению) разрешения на временное проживание (пребывание), вида на жительство, **НЕ ВЫЯВЛЕНО**

Разрешение на работу _____
(Подпись) / не выявлено)
Руководитель организации _____
(Подпись)
Рассказана Н. М. _____
(Ф.И.О.)

Medische verklaring voor permanent verblijf in Rusland

2 | DUIZEND EN ÉÉN SCENARIO'S

In het vorige hoofdstuk schreef ik al: “Hier lopen we tegen een van de belangrijkste Russische bureaucratische problemen aan: niemand durft ergens verantwoordelijkheid voor te nemen uit angst van hogere hand weer op de vingers te worden getikt. Dus dan maar niks beslissen, doorschuiven...”.

En dan het tweede grote probleem, dat niet alleen symptomatisch is voor de bureaucratie, maar van onder tot boven door de hele maatschappij loopt. Dat is het probleem van de macht en het uitoefenen daarvan.

Eenieder die meent over een ander macht uit te kunnen oefenen uit hoofde van zijn of haar functie of positie maakt daar dan ook dankbaar gebruik van. Het motto lijkt ‘wie zich niets verbeeldt is niets...’. Dat begint al bij de broodverkoopster. Wanneer jij in de winkel staat om een brood te kopen dan ben jij voor de verkoopster een lastige indringer omdat ze net haar nagels aan het vijlen is, met haar collega gezellig in gesprek is over met wie ze in het weekend naar de discotheek is geweest of net met haar beste vriendin mobiel aan het bellen is over de aflevering van de televisieserie die gisteravond op de buis was. Jij hebt een brood nodig, zij kan jou dat verkopen, dus zie maar dat je het krijgt.

Ook de in het vorige hoofdstuk opgevoerde Zaripova oefende haar macht uit. Ik wil een verblijfsvergunning, zij heeft de macht om daar haar rol in te spelen, dus zij kan eisen stellen als Bastiaan met een of twee A's en van der Plas met grote of kleine letter. En zo gaat die machtsuitoefening verder tot in de hoogste regionen. Het zal duidelijk zijn dat we hier dan meteen te maken hebben met de basisvoorwaar-

den voor corruptie, daarover meer in een later hoofdstuk. Toen ik met een vriend in Nederland via internet sprak over de problemen die ik had met de Russische bureaucratie reageerde die laconiek: *“Ja, hallo Bas, je dacht toch niet dat je normaal moet zijn om je in Rusland te willen vestigen? Iedereen is daar toch niet goed bij zijn hoofd? Je had die Zaripova meteen een gepast biljet moeten toeschuiven, lijkt me, of je lul op de toonbank moeten leggen. In China noemen ze dat (eerste) Guangsi, in Rusland zullen ze daar ook wel een woord voor hebben”.*

Ik antwoordde: *“... dank voor de tip: maar ik wilde Zaripova juist geen biljet toeschuiven (ik ken de procedure), maar eens zien hoe het verloopt zonder de Russische traditie. De afloop heb ik je verteld.”*

En jawel, ruim vijf maanden na het via de eerder beschreven lijdensweg indienen van de voor het aanvragen van een verblijfsvergunning benodigde documenten ligt er een brief in de brievenbus. Nee, niet zoals beloofd een aangetekende brief, maar een ‘gewone’ brief, via de frankeermachine voorzien van een port betaald stempel ter waarde van 9 roebel (volgens de koers van vandaag komt dat neer op 20 eurocent). Ook Rusland wijt alles aan de economische crisis en op portokosten kan men blijkbaar al snel besparen. Maar goed, de brief heeft ons bereikt en de inhoud klinkt veelbelovend: Ik krijg in overeenstemming met de Federale Wet nummer 115-FZ van 25-07-2002 *“Over de rechtspositie van buitenlandse burgers in de Russische Federatie”* een verblijfsvergunning. En de mededeling: *“Voor de uitvoering van het besluit over de verblijfsvergunning is het noodzakelijk dat u zich wendt tot de afdeling van de UFMS van Rusland in Sint-Petersburg en de Leningrad-oblast in het Vyborg-district van Sint-Petersburg op het adres Lesnoj Prospekt 20 “.*

Dat wordt dus weer een bezoek brengen aan Zaripova, bij mij intussen bekend als de letterneukster van Bastian of Bastiaan en Van der Plas met

grote of kleine letters. Via de website van de UFMS maar eens kijken wanneer je voor het ontvangen van de verblijfsvergunning op Lesnoj 20 terecht kan. Aha, op woensdag tussen 10 en 12 uur. Ondanks de ogenschijnlijk positieve inhoud van de brief de nacht ervoor weinig geslapen, ‘eerst zien dan geloven’ is een wijsheid die hier eens te meer van toepassing is en tegen bureaucratisch geweld ben ik nog niet erg bestand. Ik besluit me die ochtend maar niet te scheren. Heeft Zaripova dat verdiend, is ze die eer, die moeite waard?

De bus richting Lesnoj komt in een flinke file terecht op de Prospekt Engelsa en ik krijg al de stille hoop dat we niet op tijd komen. Laat deze beker nog even aan mij voorbij gaan. Heb ik al een voorgevoel van de dingen die gaan komen? Maar uiteindelijk lost de file op (waarbij ik mij altijd afvraag waarin zo’n file dan wel niet oplost?) en we rijden weer. Om half elf komen we het kantoor van de Immigratiedienst binnen. Zo’n twintig wachtenden hangen er al rond. Met enig geforceerd en verheffing van de stem weten we uiteindelijk na een uur een ambtenares bereid om ons te woord te staan. Nee, niet Zaripova, dit keer weer een andere ster aan het bureaucratisch firmament. Vol trots laten we bovengenoemde brief zien. Nou, kom maar op met die verblijfsvergunning, vol verwachting klopt mijn hart!

Ze bestudeert de brief, neemt notie van mijn paspoort... “Nu moet u even heel goed naar mij luisteren,” begint zij. “De vergunning tot verblijf is aan u toegekend, maar om die te krijgen moet u nog aan een aantal voorwaarden voldoen. U moet nog naar de dactylografische dienst om vingerafdrukken te laten nemen voor het dossier. En uw echtgenote moet naar de Woningcommissie in uw wijk om een bewijs te vragen dat er in de woning voldoende ruimte is voor u als medebewoner. Wanneer dat allemaal gedaan is moet u zich opnieuw hier laten registreren, dan moet u pasfoto’s meebrengen en de op deze lijst vermelde documenten.”

Nee, ze zegt niet dat ik dan de verblijfsvergunning krijg. Altijd een slag om de arm houden is een van de basisprincipes van deze bureaucratie. Concrete toezeggingen zijn uit den boze, de aanvrager zou je er weleens op vast kunnen pinnen en die verantwoordelijkheid willen we toch niet nemen.

Diep teleurgesteld verlaten we het pand Lesnoj 20. Ik kan vanavond het vreugdedrankje wel vergeten, om over het vreugdedansje maar te zwijgen. We overleggen dat we dan maar moeten gaan kijken bij de dactylografische dienst, enkele straten verder. Ook daar treffen we een rij van zo'n dertig wachtenden aan en we blijken alleen maar op dinsdag tussen 10 en 12 bij de dienst terecht te kunnen. Dan maar eerst naar de Wooncommissie. Een 20 minuten lopen vanaf onze woning en daar is de behuizing van de Wooncommissie, een foeilelijk gebouw, opgetrokken van betonnen platen. Behalve de Wooncommissie zijn er ook nog een kapper, een levensmiddelenwinkeltje en een handel in auto-onderdelen in het gebouw gevestigd. Die laten van hun aanwezigheid blijken door schreeuwende reclameborden, naar de ingang van de Wooncommissie is het echter zoeken. Een roestig bordje naast een afgebladderde deur geeft uiteindelijk een indicatie. In de gang veel deuren naar waarschijnlijk onduidelijke kantoren, knipperende tl-buizen waarvan de starter al lang geleden vervangen had moeten worden, met plakband opgeplakte papiertjes met mededelingen, slordige bankjes, een enkele verfomfaaide plant die moeite heeft de bladeren recht te houden in deze naargeestige omgeving. We worden in onze speurtocht gestoord door een kijvende stem "wat moet dat hier?" "We komen bij de Immigratiedienst vandaan en hebben een verklaring nodig over onze woonruimte". "Dan moet u om 5 uur terugkomen, er is nu geen spreekuur."

We gaan naar huis, drinken koffie, eten een boterham, rusten wat uit en om half 5 wandelen we weer naar het gebouw van de Wooncommissie. Het is een zonnige dag, althans wat de weersomstandigheden betreft, dat maakt in elk geval iets goed. In de gang bij de Wooncommissie zitten intussen al zo'n 30 mensen. Irina gaat bij het secretariaat vragen wat we precies moeten doen en ze krijgt een formulier in de handen gedrukt dat moet worden ingevuld. Het blijkt echter een formulier te zijn waarin een ondernemer verklaart woonruimte te willen verhuren. Dat is dus niet goed. Terug naar het secretariaat. Het meisje dat ons het formulier gegeven heeft zegt met een diepe zucht dat dit wel het juiste papier is, maar wij antwoorden dat het om een verklaring voor de Immigratiedienst gaat. Ze haalt vragend de schouders op en loopt naar de gang om daar alle aangeplakte papieren met informatie na te lezen. Over de Immigratiedienst is er niets te vinden. Dan toch maar het formulier ingevuld dat zij ons gegeven heeft en afwachten. We staan nu weer in de rij voor een deur met het opschrift 'oudste inspecteur'. Na een half uur mogen we binnen. Ze werpt een nonchalante blik op de overhandigde papieren en begint al de helft opzij te leggen: "Dat is niet goed, dit is niet in orde, dit klopt niet..." Dan vraagt ze om mijn paspoort en of er ook een vertaling van is. Ja, maar die ligt thuis. Slechte beurt! Dan vraagt ze waar de dochter van Irina is, want is die ook met ons meegekomen? Hoezo? Ja, die moet hier ook persoonlijk komen verklaren dat ze geen bezwaar tegen mijn intrek in de woning heeft. O, dat wisten we niet, maar als zij niet kan komen? Dan moet ze met haar paspoort een verklaring van geen bezwaar afleggen bij een notaris die deze verklaring moet bekrachtigen. En dat is voldoende? Ja, dat is voldoende.

Voor de tweede maal deze dag verlaten we teleurgesteld een kantoor en lopen terug naar huis. Onderweg bedenken we waar bij ons in de buurt een notariskantoor is om vast te informeren over hoe we dit

nou weer moeten aanpakken. Ja, niet zover bij ons vandaan is er zo'n kantoor en we lopen erheen. *Notarialnaja kontora* staat er met enorme letters boven de ingang en op een bord naast de deur lezen we dat de notaris dagelijks tussen 9 en 20 uur bezocht kan worden, op zaterdag tussen 9 en 19 uur en op zondag tussen 10 en 18 uur. Binnen gaan we informeren naar de mogelijkheden van de verklaring. Ja hoor, dat kan, geen probleem. De kosten bedragen 500 roebel. Een Russisch notariskantoor is niet te vergelijken met iets dergelijks in Nederland. Daar tref je meestal een erudiet persoon in een eikenhouten kabinet aan, omgeven door achter glas uitgestalde goudgestempelde ingebonden boeken, een kistje dure sigaren onder handbereik en een secretaresse van middelbare leeftijd (of is dat een te positief en romantisch beeld?), in Rusland is een notaris een commerciële instelling met lopende-bandwerk om voor de bureaucraten alle voorkomende documenten te legaliseren. En dat zijn er nogal wat. In een notariskantoor zonder noemenswaardige franje van de aankleding zit dan ook altijd een hele rij wachtenden voor u. Maar waar zitten of staan die niet in dit land?

En dan naar huis. Nee, geen feestborrel, maar toch een glaasje achterover slaan uit pure balorigheid. Hoe zouden die Russen toch alcoholist worden?

En och, dit is nog niet alles: de in het vooruitzicht gestelde permanente verblijfsvergunning is paspoort-gebonden: mijn paspoort loopt over een paar maanden af en als het tegenzit kan ik tegen die tijd de hele procedure opnieuw gaan doen met een ander paspoort!

Op een dinsdagochtend ging ik dan weer naar de Migratiedienst om voor de zoveelste maal aan alle eisen te voldoen. De avond van tevoren nog keurig de hele lijst nagekeken, pasfoto's op de juiste maat geknipt, alle formulieren nogmaals gelezen en herlezen, zelfs volgens Kafkaiaanse begrippen kon er toch bijna niets meer misgaan.

De dochter van Irina had via een notaris haar verklaring geregeld, de vingerafdrukken had ik laten nemen, wat zou men nog meer kunnen bedenken?

In het lokaal van de Migratiedienst dezelfde beelden als altijd: om 10.00 uur zo'n zestig wachtenden in een ruimte van naar schatting twintig vierkante meter, dus veel ellebogen, teen op teen, knoflookwalmen en onbeschoftheden. Gelukkig waren de zestig wachtenden hier voor verschillende doeleinden, dus de rij waar ik moest zijn bestond 'slechts' uit 16 personen. Met veel moeite nog een plekje ergens op de hoek van een houten bank kunnen veroveren en na ruim anderhalf uur wachten was ik dan om kwart voor twaalf aan de beurt. Net op tijd, want de Migratiedienst heeft voor de afgifte van verblijfsvergunningen maar eenmaal per week spreekuur, op dinsdag tussen 10 en 12 uur. Tegenover mij achter het loket Zaripova. Ze pakt mijn papieren aan, spreidt ze voor zich uit op een wat slordige wijze waardoor sommige benodigdheden niet direct meer zichtbaar zijn. En dat laat ze merken: "*Er zijn geen pasfoto's*"... Jawel, maar die heeft ze net onder een andere stapel gemoffeld. "Kijkt u daar eens..". O ja, nu ziet ze mijn portret ook, nota bene volgens de richtlijnen uitgevoerd in zwart-wit op mat papier in de maat 35 x 45 mm.

Aandachtig worden alle overlegde papieren weer bestudeerd, ze neemt er alle tijd voor. Eerst alles controleren van boven naar beneden, dan weer van beneden naar boven, sommige papieren schuift ze terug omdat die blijkbaar niet nodig zijn. Die stonden trouwens wel op de lijst, maar de instructies daarvoor lijken van week tot week, of zelfs van dag tot dag te veranderen.

Met een wijds armgebaar doet ze alle overige papieren in een reeds op mijn naam staande map, waarin aan de dikte te oordelen al de papieren zitten die ik reeds bij eerdere gelegenheden heb moeten inleveren.

Zaripova staat op en zegt mij te wachten. Ze verdwijnt met mijn map in een zijdeur tussen de coulissen. Na een minuut of tien komt ze terug en begint zonder mij iets te zeggen de volgende wachtende te behandelen. Ik kijk haar vragend aan en ze gebaart dat ik moet wachten.

Na een half uur gaat ze weer tussen de coulissen de zijdeur in, ik ben al bang dat ze gaat lunchen, maar ze komt terug met mijn paspoort en zegt dat ze mij “helaas” nog geen stempel kan geven omdat er problemen zijn en zij zegt mij vrijdag om twee uur terug te komen. Wanneer ik het onechte kind van Kafka en Orwell vraag om welke problemen het gaat herhaalt ze dat ik vrijdag om twee uur terug moet komen...

Met een versnelde hartslag en een dramatisch verhoogde bloeddruk sta ik na ruim drie uur weer buiten. Het volgende deel uit deze langlopende dramaserie zal zich dus op vrijdag afspelen. Die avond zie ik op de Russische televisie een documentaire over de Tweede Wereldoorlog. In die beelden is ook een Duits *Ausweis* te zien, met als identificatie daarin onder meer een vingerafdruk. Ik herinner mij ook het persoonsbewijs van mijn moeder uit de Tweede Wereldoorlog, ook daarin ter identificatie een vingerafdruk. Ik heb onlangs bij de Russische dactylografische dienst tegen mijn zin vingerafdrukken moeten laten maken in verband met mijn verblijf in Rusland. Ik heb gevraagd of eenieder die hier woont al in de database zit, dat is dus niet zo. Waarom dan vingerafdrukken van mensen die hier willen komen wonen? Daar hadden ze geen antwoord op. Ik zei dat ik het discriminatie vond; geen antwoord. En verder werken criminelen altijd met handschoenen aan, kortom het is allemaal weer grote onzin wat ze van je eisen en het lijkt erop alsof alleen totalitaire en criminele regimes vingerafdrukken eisen. Of is dat in andere landen ook zo? (Als ik later op het Nederlands consulaat in Sint-Petersburg een nieuw paspoort ga aanvragen wordt mij gevraagd mijn vingers op een apparaatje te

leggen voor... het nemen van vingerafdrukken!). Vraag is dus: wanneer ik in Rusland verplicht ben om vingerafdrukken te laten nemen terwijl dit voor de inwoners van het land niet geldt, is er dan juridisch sprake van discriminatie of een andere vorm van brandmerken? Een van mijn juridisch onderlegde Nederlandse contacten aan wie ik deze vragen voorlegde geeft mij een relativerend antwoord: *“Het lijkt me eerder een vereiste dat alleen voor immigranten geldt, zoiets als hier in Nederland dat elke vreemdeling die zich hier permanent wil vestigen eerst een inburgeringscursus moet doorlopen. De ingezetenen zelf zouden die cursus vaak niet eens kunnen behalen... Voor speciale groepen, mits niet gekenmerkt door religieuze of rassenkenmerken (althans volgens onze grondwet), kunnen altijd allerlei speciale vereisten gelden. En als er zo’n wettelijke grondslag is dan kan die nog zo discriminatoir overkomen, een wet intern tegenstrijdig achten met de grondwet of internationale verdragen (die in NL zelfs boven de grondwet kunnen gaan), daar worden alleen advocaten rijk van. Ik zou me er dus niet al te druk over maken. De VS doen tegenwoordig nog veel moeilijker schijnt het als je daar een verblijfsvergunning wilt. Vul je in dat je homo bent kun je het wel schudden. Alsof dat geen discriminatie is. Ik zou zeggen: concentreer je voorlopig vooral op je gezondheid. Veel beweging, matig met drank en sigaren, niet te karig met de liefde!”* Daar doen we het dan maar mee!

Eindelijk wordt het vrijdagochtend. De nacht ervoor duizend en één scenario’s liggen bedenken over welke problemen het zal gaan. *“Er zijn problemen,”* had Zaripova gezegd... welke dan? Dat betekent woelen, draaien, opstaan, naar buiten kijken, weer in bed gaan liggen, woelen, draaien, wakker liggen. Voor me zie ik beelden van FSB-agenten, opvolgers van de KGB, die mij aan de overgebleven tandvoelen betreffende de inhoud van mijn boeken of wat ik heb gezegd in Nederlandse radio-uitzendingen, de kritiek die ik heb geuit op Rus-

land, ik krijg visioenen van werkkampen, deportatieruimten op vliegvelden, geblindeerde cellen en blaffende wilde honden.

Eindelijk is het moment daar dat ik echt op moet staan. Koffie, bordje havermoutpap, aankleden, de spullen bij elkaar zoeken. Ik zal maar weer het hele archief, alle papieren meenemen, inmiddels twee mappen van samen bijna 10 centimeter dikte.

In de metro kijk ik waar de FSB-agenten zijn. Ik zie alleen in zichzelf gekeerde mensen, geen onderlinge contacten, gezichten verscholen achter kranten, quasi lezend in boeken of druk doende knopjes in te drukken van een mobiele telefoon met spelmogelijkheden. Maar de agenten zijn slim, ze kunnen ongemerkt in de massa opgaan. Ik moet me dwingen deze paranoïde gedachten van me af te zetten. Bijna een jaar procedure heeft sporen achtergelaten.

Wanneer ik bij Lesnoj 20 aankom en de trappen oploop naar het lokaal van de Migratiedienst is het alsof mijn benen dienst weigeren. Met moeite kom ik boven. Het is half twee, de deur is nog gesloten en er staat al een tiental mensen. De meesten komen voor een nieuw paspoort, voor Zaripova ben ik de tweede in de rij.

De minuten duren veel langer dan een gemiddeld horloge aangeeft wanneer dan eindelijk tegen twee uur de deur opengaat. Het aantal wachtenden is inmiddels tot een dertigtal aangegroeid en massaal wringt men zich door de smalle deur het mij inmiddels overbekende lokaal binnen. Ik weet nog een plaatsje te vinden op een houten bank en wacht af...

Degene die voor mij is neemt vast plaats op de stoel tegenover het loket van Zaripova. Die verschijnt enkele minuten later. Ze kijkt naar de man voor het loket, ziet vanuit een ooghoek mij dan op de bank schuin tegenover het loket zitten, wenkt en zegt *“Geef uw paspoort”*.

Verward door de plotselinge aandacht diep ik mijn paspoort op en overhandig het haar. Ze verdwijnt weer tussen de mij inmiddels ook bekende coulissen en komt na vijf minuten terug met mijn paspoort en wat papieren. Ze geeft mij het paspoort en een blauw boekje, vraagt mij de juistheid van de gegevens te controleren. Wanneer ik dat gedaan heb zegt ze mij voor ontvangst te tekenen en schuift een papier door het loket waar op de plek waar mijn handtekening is vereist door haar al een V-tje is gezet. Met een zwierig gebaar zet ik twee handtekeningen, schuif het papier terug en vraag haar of dit alles is. Ze knikt. "*Hartelijk dank,*" zeg ik dan. Ze knikt weer en neemt intussen de papieren in ontvangst van degene die voor mij was.

Met een Olympische snelheid draaf ik de trappen af. Pas ver weg op straat haal ik het paspoort en het blauwe boekje uit mijn zak en bekijk het resultaat. In mijn paspoort staan over twee pagina's verdeeld drie stempels, een teken van mijn legale verblijf in de Russische Federatie. Het blauwe boekje is een permanente verblijfsvergunning. Ik voel de emoties in mijn keel opkomen, maar in Rusland huilt een man niet openlijk op straat, alleen maar in de keuken na een liter vodka.

Ik bel Irina en kan weer met moeite de prop in mijn keel terugdringen. Zo, nu eerst maar via de winkel naar huis. Veel lekkere dingen kopen om dit vanavond te vieren.

Die avond praten we uiteraard ook over Zaripova. Ik begrijp nog steeds niet om welke problemen het nou ging, nu blijkt dat mijn boeken en radio-interviews geen invloed hebben gehad op de procedure. Legaal verblijf... Dan helpt Irina mij uit de droom, zij heeft er ook lang over nagedacht: op dinsdag heb ik alle spullen ingeleverd. Maar de verblijfsvergunning die nodig is om tijdens mijn legaal verblijf toch naar en van het buitenland te kunnen reizen komt niet van het adres Lesnoj 20, maar van de Centrale Immigratiedienst, die weer is ge-

vestigd in de Rimsky-Korsakovstraat. En ja, daar gaan dan een paar dagen overheen en dat noemt Zaripova ‘een probleem’. Ik schenk nog maar eens een glaasje vodka in, neem een hapje vis en weet mij voorlopig verschoond van ‘problemen’ van de kant van de autoriteiten.

Permanente verblijfsvergunning

3 | CHEFFIN IN EEN BONTJAS

Vrijwel iedereen die naar Rusland komt, of je nou toerist bent, zakenman, naar een sportevenement, een geliefde of op familiebezoek gaat, heeft een visum nodig. Bij boekingen gaf ik mijn gasten dan ook dadelijk de benodigde informatie en moest daarbij ook de vraag stellen of ze aan alle voorwaarden voldeden. Dus twee tegenover elkaar liggende blanco pagina's in het paspoort, dat ook nog een half jaar geldig moest zijn na terugkeer en later ook nog een verklaring van de ziektekostenverzekeraar dat de verzekering ook geldig is in Rusland. Uit Rusland moesten ze dan een verklaring krijgen in de vorm van een voucher waaruit bleek dat ze in de tijd dat ze in dat land waren ook onderdak hadden. Die voucher werd soms door het hotel direct aan de toeristen gestuurd, soms kregen ze die via mij, die ik dan per fax en later, toen internet verder was ontwikkeld, als bijlage bij een email toestuurde. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan om aan een visum te komen staan omschreven in de Russische immigratiewetgeving. Die voorwaarden zijn streng en het is dan ook niet verwonderlijk dat er van diverse kanten getracht wordt om de wettelijke voorwaarden te omzeilen.

Op de website van het Russisch consulaat staat de informatie waar men kan lezen wat conform de Immigratiewet noodzakelijk is voor het verkrijgen van een visum: "Voor een toeristisch en privé-bezoek heeft u de volgende documenten nodig:

1. Een ingevuld en ondertekend visumaanvraagformulier. Het aanvraagformulier is ook verkrijgbaar op het Consulaat en mag ook gekopieerd worden. Kopieën op faxpapier worden echter niet geaccepteerd.